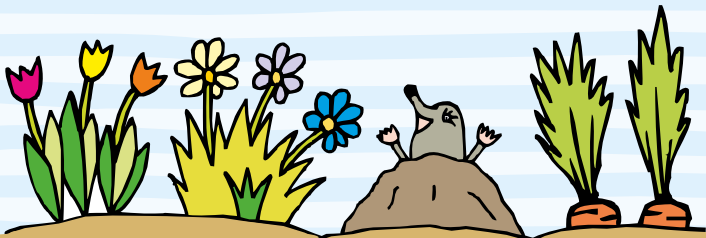
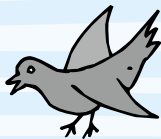

Rok v zahradě

zápisník malého pozorovatele

Rok:

.....

Jméno:

.....

Adresa:

.....

Škola:

.....

Rok v zahradě - zápisník malého pozorovatele

Autor: Lenka Pavelčíková | Ilustroval: Petr Pavelčík

Dům dětí a mládeže Uherské Hradiště | 2017

ISBN 978-80-270-2163-5

Slovo úvodem

Zahrada může být plná tajemství i dobrodružství. Stačí se pozorně dívat a naslouchat, co se děje kolem. Při bližším prozkoumání se ti třeba podaří odhalit tajemství pulců v jezírku nebo motýlů na květinovém záhonu. Ale chce to čas a trpělivost. Nejlépe všemu porozumíš, když budeš do zahrady chodit často za různého počasí. Svá pozorování si pak můžeš zaznamenávat do tohoto zápisníku. Přeju ti spoustu nových zážitků a nečekaných objevů.

Jak pracovat se zápisníkem?

Do rukou se ti dostal zvláštní zápisník. Protože chceme, aby ho děti jako ty mohli používat, kdykoliv je napadne, nenajdeš u jednotlivých dat v měsíci označení dnů. **To čeká na tebe, až si dny sám doplníš.** Za kalendářem pak najdeš dvojstranu s popisem, co se v zahradě v daném měsíci děje, čeho si můžeš všimnout, co si vyzkoušet nebo třeba uvařit. Uprostřed zápisníku pak najdeš sérii samolepek, které si můžeš vlepovat k jednotlivým dnům, třeba podle toho, co jsi kde viděl či zažil. Na konci zápisníku pak najdeš ještě několik návodů a poznámek.

Co si vzít s sebou na pozorování v zahradě?

Nepotřebuješ nic zvláštního. Stačí ti zápisník, kam si budeš zapisovat a kreslit, co jsi viděl. Pak se ti bude hodit lupa. Když budeš chtít pozorovat ptáky, vezmi si dalekohled. Pak budeš potřebovat trpělivost a nenápadnost, abys žádné zvíře nepoplašil a mohl je nenápadně pozorovat.

LEDEN

January

1

1

2

3

Nový rok

7

8

9

10

14

15

16

17

21

22

23

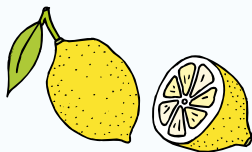
24

28

29

30

31

4

5

6

*Hojný sníh
v lednu, málo
vody v dubnu.*

11

12

13

Tři králové

18

19

20

25

26

27

Leden je náš
nejstudenější měsíc.
Často mrzne
a na hladině potoků,
řek a rybníků se tvoří
led, na kterém můžeme
bruslit. A podle
ledu se také leden
jmenuje.

Moje poznámky:

.....

.....

.....

.....

.....

Leden v zahradě

Lednová zahrada je mrazivá a často pokrytá bílým sněhem. Může se nám zdát opuštěná, ale při bližším prozkoumání zde najdeme spoustu života. První k nám promluví stopy ve sněhu. Z nich můžeme leccos zjistit jaká zvířata v zahradě žijí, co kde dělají nebo s kým se potkala a proč.

Ze stop lze při troše cviku vyčíst celé příběhy.

Další návštěvníky zahrady máte možnost pozorovat u krmítka. Sem zalétávají nejen naše druhy ptáků,

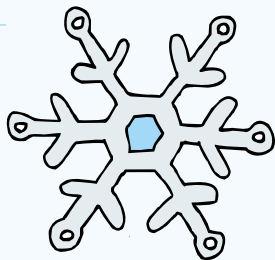
ale i ptáci ze severu, kteří k nám přiletěli přečkat nejchladnější část zimy.

V lednu je pro ptáky náročné hledat pod sněhem potravu, a tak jim můžeme hodně pomoci právě vybudováním krmítka na zahradě.

V lednu také můžeme v zahradě objevit i první květy. Patří rostlině, které se lidově říká sněžná růže, ale správně se jmenuje čemeřice. Zahradu nám krásně ozdobí, ale pozor, je jedovatá.

Co se dělá v zahradě?

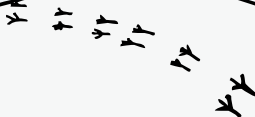
- Ořezáváme stromy.
- Na zmrzlé půdě pálíme větve a uschlé rostliny.
- Kmeny stromů natíráme vápenným mlékem.

VYZKOUŠEJ SI

Stopařovo dobrodružství

Slyšel jsi o indiánech, kteří dokázali vystopovat jakoukoliv zvěř či nepřítele. Pojd' si to také vyzkoušet. Za slunečného odpoledne vyraz na sníh a hledej stopy zvířat. Každou nalezenou stopu se pokus určit podle atlasu nebo klíče. Můžeš si zahrát i na stopaře a vydat se po nalezené stopě.

Zkus zjistit, odkud kam vede. Časem najdeš, kudy vedou zvířecí stezky. Třeba objevíš, kam chodí zvířata odpočívat nebo kde hledají potravu.

Určitě zjistíš, že zahrada není tak opuštěná, jak se na první pohled zdá.

Krmítko na zahradě

Správně umístit krmítko není jen tak. Musí být přístupné opeřeným návštěvníkům, ale nepřístupné jejich nepřítelům (kočka, kuna nebo jiná malá šelma). A když už máš krmítko umístěné, co do něj dát, abys malým opeřencům neublížil?

Nejvíce se zavděčíš slunečnicovými semínky a ořechy. Můžeš přidat i jiná semínka (len, proso, mák). Kolem krmítka můžeš na větvičky nebo na zem dát jablka s naříznutou slupkou. Určitě ptáky nekrm těstovinami, žádným pečivem ani chlebem nebo solenými ořechy to vše je pro ně příliš slané!

Na krmítko ti nejčastěji budou létat sýkory, vrabci a stehlíci. Na jablkách budou také hodovat kosi.

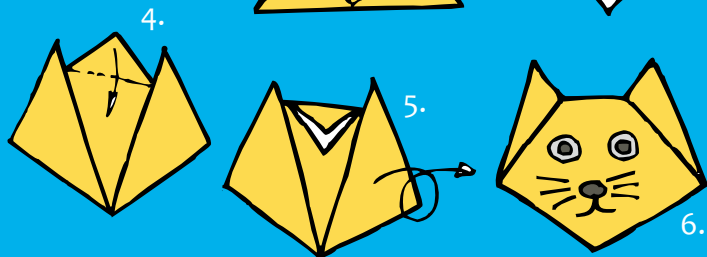

ORIGAMI

Když máš večer dlouhou chvíli, můžeš vyzkoušet svou trpělivost a skládat origami. Zkus si podle kresleného návodu složit kočku nebo psa.

Mimochodem origami vymysleli v Japonsku...

ÚNOR

February

2

1

2

3

Světový den
mokřadů

7

8

9

10

14

15

16

17

21

22

23

24

28

29

4

5

6

Leží-li kočka
v únoru na slunci,
jistě v březnu
poleze za kamna.

11

12

13

V únoru přichází
první oblevy. Led
se sněhem taje
a zmrzlá zem se mění
v bláto. Dříve se říkalo,
že se vše noří (unoří)
do vody (vše je mokré
a blátivé). Proto
je únor únorem.

18

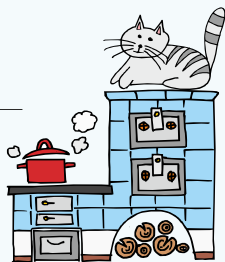
19

20

25

26

27

Moje poznámky:

.....

.....

.....

.....

.....

Únor v zahradě

Únorové sluníčko začíná v zahradě rozpouštět sněh a led.

Z hlíny také vytahuje první posly jara – bledule, sněženky a krokusy. Tyto rostlinky oznamují, že zima ustupuje a nastává předjaří. Jen chvilku za nimi kvetou lísky a vrby, které poskytují první pastvu pro včely a čmeláky.

V únoru se za teplých dní probouzí hmyz, který můžeme vidět poletovat vzduchem. Koncem měsíce můžeme za slunných dní pozorovat mravence, jak se vyhřívají na mraveništi, nebo první motýly. Na zbytcích sněhu můžeme pozorovat poskakující malé modré blechy. Jsou to chvostokosci, kteří na naší planetě byli už za vlády trilobitů.

Z teplých krajín se k nám také vrací stěhovaví ptáci. Mezi prvními k nám přilétá skřivan, čejka, špaček a drozd.

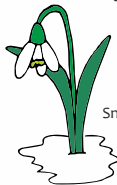
Po přiletu k nám navštěvují místa, kde už roztál sníh a kde mohou hledat potravu. Drozd také často přilétá na krmítko.

Talovín

Šafrán

Sněženka

Co se dělá v zahradě?

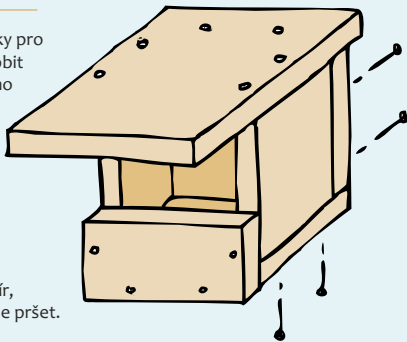
- Přehazujeme kompost.
- Vyzrálý kompost rozvážíme na záhonky.
- Čistíme ptačí budky a rozmisťujeme je na zahradu.
- Zkoušíme klíčivost starších semínek.

Vyrob si ptačí budku

V únoru můžeme také vyrábět nové budky pro ptačí obyvatele naší zahrady. Zkus si vyrobit třeba jednoduchý **rehkovník**. Stačí ti jedno prkno, pilka, kladivo a hřebíky.

Prkno rozřežeš podle návodu a jednotlivé díly stlučeš dohromady. Hotovou budku dej někam na zeď, pod střešku nebo na římsu. Může být i třeba v hromadě dřeva.

Když dáš na střešku budky asfaltový papír, můžeš budku umístit i tam, kde na ni bude pršet.

PŘÍBEK	BOK	BOK	ZÁDA	PRK	STŘEŠKA	ZBYTEK
88	140	140	140	198	280 mm	

Pár pokusů na zahrnutí únorové nudy

Každé semínko v sobě ukrývá novou rostlinku, která při první vhodné příležitosti začne klíčit.

Ne vždy je ale semínko na tom nejlepším místě. Stane se, že zapadne hodně hluboko, kam nedosahuje světlo, nebo do míst, kde má semínko pro klíčení málo prostoru. S takovými překážkami si však dokáže poradit. Nevěříš? Tak si to zkus sám.

Síla kořenů

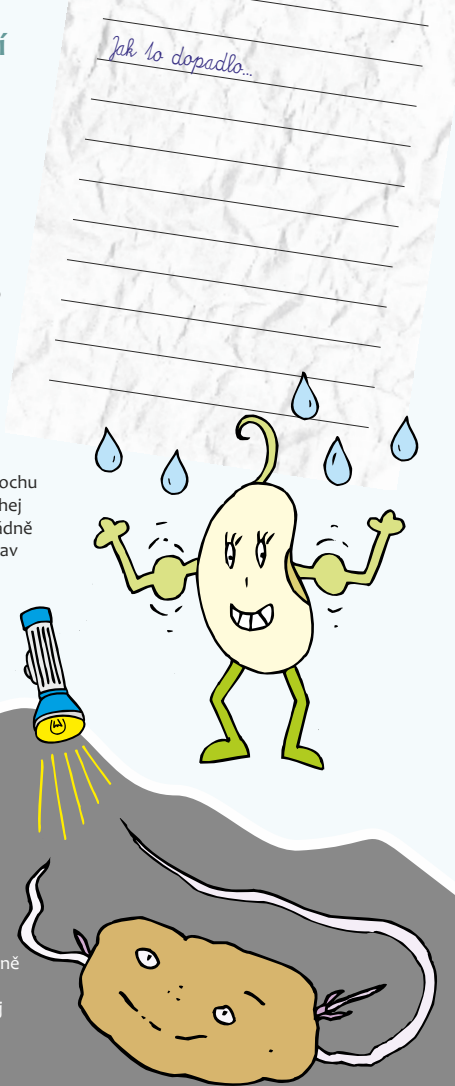
Pokus je velmi jednoduchý. Smíchej trochu sádry s vodou a do vzniklé kaše zamíchej pár semínek fazole. Sádru nechej pořádně ztuhnout. Potom sádrový bloček postav do misky s vodou.

Dbej na to, aby byla sádra stále vlhká. Za pár dní uvidíš, co se stane. Bude mít fazole dostatek síly, aby sádru rozbila?

Kde je světlo?

K tomuto pokusu budeš potřebovat krabici od bot s víkem, bramboru, tvrdý papír, izolepu a nůžky.

Do krabice nalep přepážky z tvrdého papíru jako na obrázku. Na jedné straně vystřižni do stěny otvor, na druhou stranu polož bramboru. Krabici zakryj víkem a dej na okno. Pozoruj, co se stane. Najde brambora cestu za světlem?

BŘEZEN

March

3

1

2

3

Světový den
divoké přírody

7

8

9

10

Mezinárodní den žen

14

15

16

17

21

22

23

24

Mezinárodní den lesů

Světový den vody

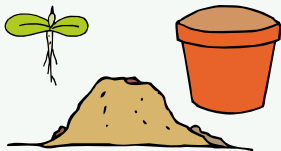

28

29

30

31

4

5

6

Březnové
slunce má
krátké ruce.

11

12

13

V březnu už je
ve vzduchu cítit jaro.
Na stromech raší první
pupeny. A právě podle
stromu se tento měsíc
jmenuje. Tím stromem
je bříza. Na větvích bříz
touto dobou již rostou
malé lístečky.

18

19

20

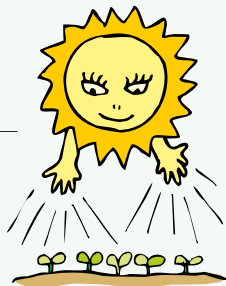
Začíná jaro

Světový den vrbců

25

26

27

Moje poznámky:

.....

.....

.....

.....

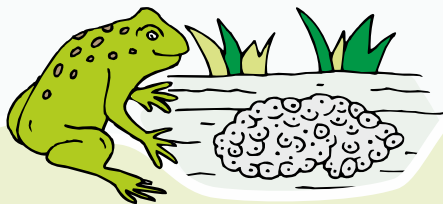
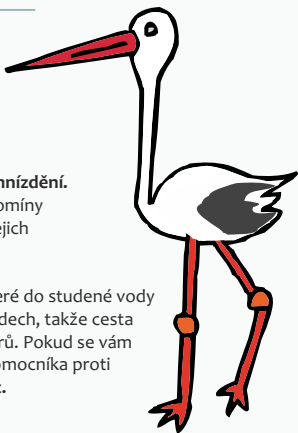
.....

Březen v zahradě

V březnu už na zahradě začíná opravdové jaro. Květiny vytváří úplné koberce květů a snaží se vykvést dříve, než stromům naroste listí a zastíní je. Za slunných dní ze svých úkrytů vylétá velké množství různého hmyzu. Zvířata mění svůj zimní šat na letní.

V březnu také z Afriky přilétají čápi a hledají si místo k hnízdění. Dříve hnízdili na vysokých stromech, dnes vyhledávají komíny a vysoké stožáry. Z velkých hnízd se pak ozývá klapot jejich zobáků, kterým se dorozumívají.

V březnu také do jezírek v zahradách putují ropuchy, které do studené vody chtějí naklást vajíčka. Samičky si své samečky nosí na zádech, takže cesta je pro ně náročná. Často k vodě cestují i několik kilometrů. Pokud se vám taková ropucha usadí na zahradě, máte v ní vítaného pomocníka proti slimákům, červům a hmyzu. **Ropucha se dožívá až 50 let.**

Hmyzí hotel pro hmyzí hosty

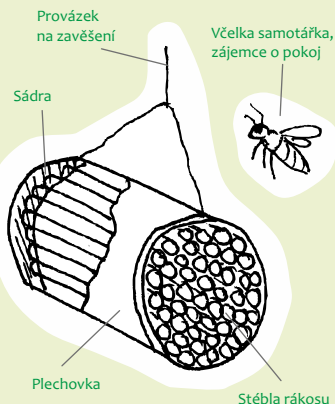
V zahradě je hmyz škodlivý, ale i užitečný. Ten hlavně opyluje květy. Díky tomu pak může sklízet úrodu. Nejvíce květů opylí včely, ale co když žádné nepřiletí?

Můžeš si vypomocť výrobou jednoduchého hotelu pro hmyz. Stačí ti čistá plechovka, ve které smícháš trochu sádry s vodou. Do kaše pak zapichuješ nastříhaný rákos.

Rákosem vyplníš celou plechovku a pak necháš sádku ztuhnout. A hmyzí hotel je hotov. Hotový hmyzí hotel umístíš na suché slunné místo, nejlépe otočené na jih.

Co se dělá v zahradě?

- Sadíme jarní česnek, cibuli.
- V zahradě budujeme hmyzí hotely.
- Budky pro čmeláky umístíme do zahrady.
- Vysejeme ředkvičky, mrkev, petržel.

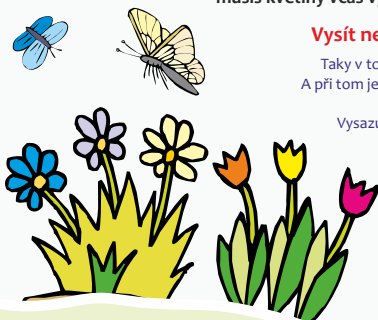
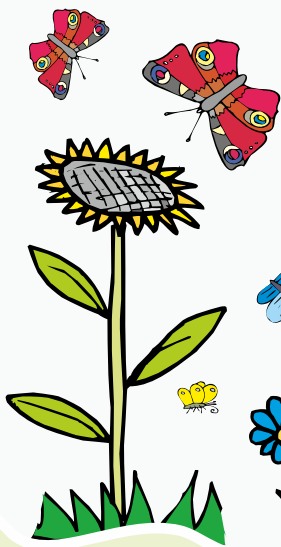
Motýlí záhony

Pozoruješ rád motýly, ale nechce se ti za nimi běhat po celé zahradě? Můžeš si pro ně založit motýlí záhon. Zde vysaď nebo vysej květiny, které motýlům chutnají a budou je lákat. Mohou to být trvalky (hvězdnice, levandule, kopretiny, dobromysl) nebo letničky (chrpa, měsíček, třapatka). V zahradnictví ti určitě rádi poradí. A proč o motýlech mluvíme už teď? Abys mohl v létě pozorovat motýly, musíš květiny včas vysadit a vysít.

Vysít nebo vysadit?

Taky v tom máš zmatek? A při tom je to jednoduché. Sejí se semínka.

Vysazují se již vyrostlé rostliny, kterým se říká sazenice.

Pučálka

Na jaře se často jí naklíčené luštěniny a obilí. Co takhle zkusit jednoduchý recept a doma překvapit? Nejprve si musíš naklíčit hrách. Jak na to? Vezmi si sušený hrách a přeber ho od kamínků nebo půlek semínek. Pak ho dej na síto a pořádně propláchni vodou. Omytý hrách dej do ploché nádoby a zalij vlažnou vodou. Nech klíčit na teplém místě 2 dny. Vodu dolívej tak, aby byl hrách ponořený. Potom přeceď a znovu ho do poloviny zalij čistou vlažnou vodou. Třetí den bude hrách klíčit. Naklíčený hrách přeceď a nech na sítu oschnout. A co teď?

Na vaření popros mamku nebo tatku, ať ti pomohou.

Na pánvi rozehej trochu tuku. Pak přidej oloupanou cibuli nakrájenou na nudličky a trochu osmaž. Nakonec přidej naklíčený hrách, sůl a trochu pepře. Vše smaž asi 35 minut. A je hotovo. Pučálka se jí teplá, ale pozor, ať si nespálíš jazyk.

DUBEN

April

4

1

2

3

Mezinárodní
den ptactva

7

8

9

10

Světový den zdraví

14

15

16

17

21

22

23

24

DEN ZEMĚ

28

29

30

4

5

6

11

12

13

18

19

20

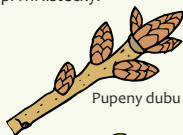
25

26

27

*V dubnu hrom -
nebojí se mrazu
strom.*

V dubnu nás čeká
aprilové počasí. Chvilí
zima, chvilí horko, chvilí
déšť a chvilí sluníčko.
Ale jméno dal tomuto
měsíci opět strom.
Duben se jmenuje podle
dubu, který se v tuto
dobu probouzí
a z pupenů rostou
první lístečky.

Pupeny dubu

Líst dubu

Žalud
- plod dubu

Moje poznámky:

.....

.....

.....

.....

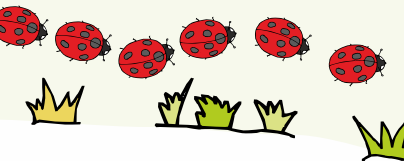
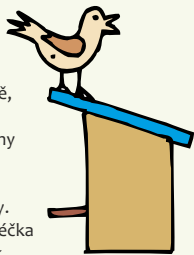
.....

Duben v zahradě

V tomto měsíci je na zahradě už pěkně živo. Zahradu nám začnou zdobit kromě květů i ovocné stromy. Mezi prvními kvetou mandloně, meruňky a broskve. Později se přidají třešně, višně a slivoně. Mezi posledními kvetou hrušně a jabloně. Koncem měsíce pod stromy rozkvétají žluté závěje pampelišek.

S teplejšími dny se také probouzejí ze zimního spánku hadi a ještěrky. Vylézají z úkrytů a vyhřívají se na sluníčku. Z úkrytu také vylézají slunéčka sedmitečná nebo ježek. Z teplých krajů přilétají další ptáci jako rehek, vlaštovka, jiříčka nebo kukačka.

Zvířatům se v tomto období rodí mláďata. Rodiče se o ně musí starat, krmit je a chránit před kočkami a jinými lovci. V ptačích hnízdech je zatím ticho, protože samičky teprve sedí na vejcích. Ale brzy se odsud bude také ozývat hladové pípání ptáčat. Tehdy rodiče začnou ve velkém nosit do hnízda ze zahrady různé housenky, larvy a ostatní hmyz.

Co se dělá v zahradě?

- Vysazujeme brambory.
- Období velkého výsevu a výsadby.
- Sklízíme první ředkvičky.
- Vysazujeme nové ovocné stromy.
- Okopáváme a plejeme záhonky.

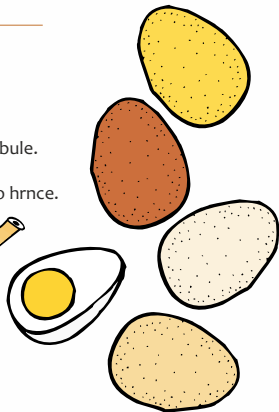

Barvení vajíček bez barvy z obchodu?

V dubnu se většinou slaví Velikonoce, které má asi každý spojený s barvením vajec. Ale jak se dříve vejce barvila, když barvy na vajíčka nebyly v obchodě?

Je to jednoduché. Stačí na to třeba obyčejná slupka od cibule. Jak na to? Do hrnce si dej velké množství suchých slupek od cibule. Vajíčka omyj jarem nebo mýdlem a vlož také do hrnce. Vše zalij vodou a přidej lžici octa. Pak dej vše vařit. Vař 20 – 30 minut.

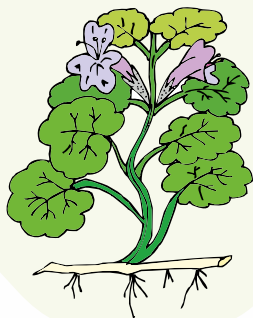
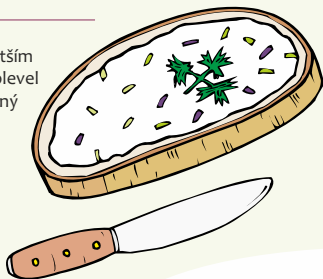
Po uvaření nech vajíčka v barvě vychladnout. Nakonec vajíčka vyndej, osuš a potří máslem, aby se leskla.

Je plevel nepřítel?

Na zahrádce často bojujeme s plevelem jako s největším nepřitelem. Ale co když to tak není? Víš, že některý plevel se dá jíst? **V minulosti se dokonce plevel jedl** na zelený čtvrtek před Velikonocemi, protože na zahrádce ještě nic zeleného nerostlo. Chceš to vyzkoušet?

Tak co třeba **připravit popencovou pomazánku**. Do misky si dej tvaroh z vaničky. Přidej podle chuti sůl a najemno nakrájené omyté lístky popence. Vše pořádně promíchej. **A pomazánka je hotová.** Stačí namazat na chleba a dobrou chuť.

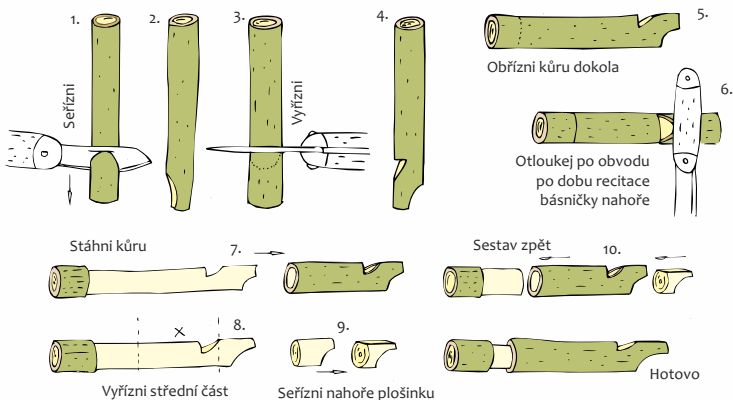

Popenec
obecný

Otloukej se pišťaličko

*Otloukej se pišťaličko,
otloukej se mízo-lízo,
nebudeš-li se otloukati,
budu na tě žalovati,
císaři pánu, on ti dá ránu
až odletíš ke zlatému džbánů.*

V dubnu jsou vrbové proutky nejlepší na výrobu pišťalky. K její výrobě budeš potřebovat jen proutek a nůž. Podívej se na návod a můžeš začít.

KVĚTEN

May

5

1

2

3

7

8

9

10

14

15

16

17

21

22

23

24

Mezinárodní den
biologické rozmanitosti

Světový den želv

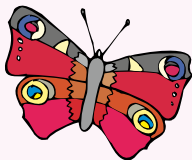
Evropský den parků

28

29

30

31

4

5

6

11

12

13

18

19

20

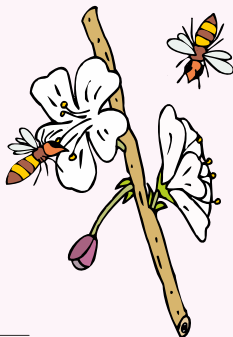
25

26

27

Bujný květ
- plný úl.
Mokrý máj
- v stodole ráj.

Měsíc plný bzukotu
hmyzu, sluníčka
a mnoha vůní
barevných květů.
V přírodě kvete nejvíce
stromů a bylin. A právě
podle kvetení se měsíc
jmenuje.

Moje poznámky:

.....

.....

.....

.....

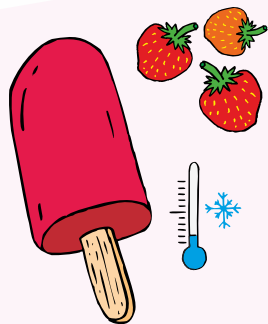
.....

Květen v zahradě

V květnu je zahrada plná barev a vůní. Sluníčko už pěkně hřeje a po zmrzlých mužích (Pankrác, Servác, Bonifác) už ani v noci nemrzne. Na barevných květech je pěkně živo. Včely a ostatní hmyz květy opylují a sbírají sladký nektar. Nad nimi poletují otakárci, kteří tančí své svatební tance.

V hnízdech vládne čilý ruch a všude na zahradě můžeme pozorovat poskakující ptáky, kteří hledají něco hladovým ptácatům do zobáčku. V tuto dobu se stávají vítaným pomocníkem, protože nám pomáhají bojovat se škodlivým hmyzem. Například sýkorka...

Navečer se nad zahradou proletují rorýsi, kteří se už také vrátili z Afriky. Předvádí své akrobatické lety a vysokou rychlostí krouží s ostatními a loví hmyz. Dříve tito ptáci hnízdili na skalách, dnes mají svá hnízda v otvorech pod střechou vysokých domů. Pokud nehnízdí, nemusí se i několik měsíců dotknout země. Dokáží vylétnout až do výšky 7 000 metrů a v letu i spí.

Mražená jahodová pochoutka

V teplých dnech nám přijde vhod malé studené občerstvení. Zkus si nějaké dopředu připravit. Stačí posbírat jahody, zbavit je stopek a pořádně omýt. Omyté jahody pak dej do hlubší nádoby, přidej trochu vody a podle chuti i cukr. Vše rozmixuj nebo pořádně rozmačkej vidličkou. Hotovou směs nalij do malých kelímků nebo forem na nanuky a dej je do mrazáku. Po několika hodinách je pochoutka hotová. Stejným způsobem si můžeš udělat pochoutku i z jiného ovoce.

Co se dělá v zahradě?

- Sklízíme první saláty a jahody.
- Na začátku měsíce vyséváme fazole, okurky a červenou řepu.
- Vyséváme pozdnější druhy zeleniny (mrkev, petržel, hrách na uskladnění).
- Na záhonky vysazujeme sadbu (rajčata, papriky, kedlubny, květák).
- Okopáváme a plejeme záhonky, zaléváme.

Včelí bodnutí

Při trhání květů se ti může stát, že omylem přimáčkneš včelu. Ta z leknutí sáhne po účinné zbraní a dá ti žihadlo.

Bohužel za to zaplatíš svým životem.

Díky háčku, který má na žihadle, se žihadlo v naší kůži zasekne, a překvapená včelka si při snaze ulétnout utrhne část zadečku s jedovým vágkem. Tobě pak zůstane žihadlo v ráně. **Nenechávej ho tam ale dlouho. Žihadlem se do rány dostává další jed, který je ještě schován v jedovém vágku.** Proto je třeba žihadlo rychle vyškrábnout nehtem.

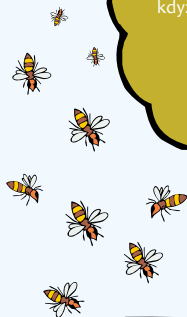
Na ránu si pak **přilož cibuli**, ocet nebo trochu bláta. Tím se zmírní otok a nebude tě to tak svědět. **Dej ale pozor na alergii!** Pokud se nebudeš cítit dobře, vyhledej pomoc u dospělých.

Včelí roj

Květen je období rojení včel. Pokud někde najdeš včelí roj, nemusíš se ho bát, když nebudeš včely dráždit.

Mají jiné starosti než útočit na lidi.

Luční přání nejen pro maminku

Druhou květnovou neděli přejeme maminkám ke Dni matek. Největší radost mamince uděláš, když pro ni přání vyrobíš sám. Jak na to?

Nejprve si během odpolední procházky natrhej květy a listy, které si chceš nasušit. Po příchodu domů je vlož mezi papírové ubrousky nebo noviny, a zatím je knihami. Květy každý den kontroluj. Nesbírej květy mokré nebo dužnaté, ty ti mohou zplsnivět.

Suché květy pak můžeš lepidlem nalepovat na přeloženou kartičku přáníčka. Stejně si můžeš vyrobit i jiné věci, třeba záložku do knížky.

ČERVEN

June

6

1

2

3

7

8

9

10

Světový den oceánů

14

15

16

17

Světový den větru

21

22

23

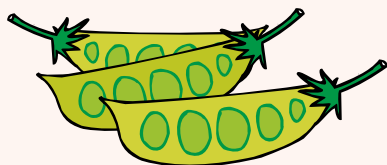
24

Začíná léto - letní
slunovrat, je nejdelší
den v roce

28

29

30

4

5

6

Světový den
životního prostředí

11

12

13

18

19

20

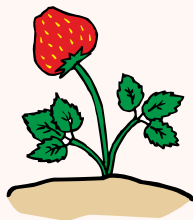
25

26

27

*Jestli červen
mokrý bývá,
obilí pak málo
rodívá.*

V tomto měsíci
nám už dozrávají
(červenají se) první
plody třešní, jahod
a rybízu. A právě
červená barva plodů
dala tomuto měsíci
jméno.

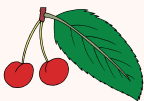

Moje poznámky:

.....

.....

.....

.....

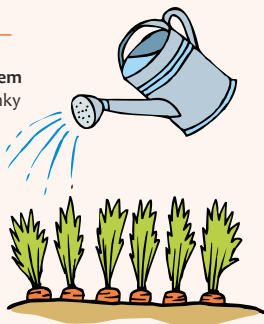
.....

Červen v zahradě

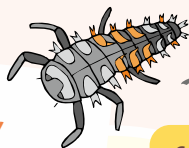
V zahradě začíná panovat léto. Nejpočetnějším obyvatelstvem zahrady je hmyz, který zejména na večer poletuje nad záhonky v zapadajícím slunci. Můžeme potkat vážky, motýly, včely, ale i pestřenky či zlatěnky. Začínají se také rojit mravenci, kteří vyletují v celých mračnech, aby založili novou rodinu a našli si nové místo k bydlení.

Na kamenech můžeme pozorovat ještěrky, jak se vyhřívají na sluníčku. Když se k nim přiblížíme, rychle zmizí v nejbližší díře. Jsou ostražitě hlavně před kočkou, která by je s chutí slupla. Nám ale pomáhají v boji proti množícímu se hmyzu.

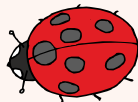
V kompostu nebo ve staré hromadě listů a větví se nám na zahradě může zabydlet užovka, která je také dobrým pomocníkem. Většinou ji ani neuvidíme, protože je plachá a skrývá se. Loví hlodavce i větší hmyz.

Velký pomocník s tečkovanými zády

Proměna dokonalá

Začátkem června se na zahradě objeví velké množství zvláštních černočervených chlupatých zvířátek. Jsou to larvy slunéčka, které nám velice pomáhají v boji se mšicemi. Po určitém čase se na spodní straně listů zakuklí a nakonec se z nich stanou dospělá slunéčka sedmitečná. Mimochodem stejná užitečná.

Co se dělá v zahradě?

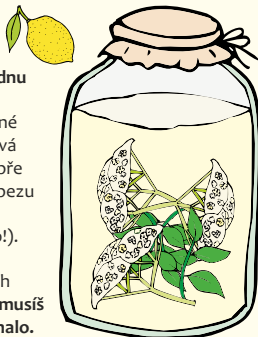
- Sklízíme jahody, třešně, rybíz.
- Sklízíme první hrášek, mrkev.
- Sbíráme a sušíme bylinky.
- Vyséváme zelené hnojení.
- Dělalí se sena.
- Okopáváme, plejeme a zaléváme záhonky.

Bezinková limonáda

Pokud máš rád limonády, můžeš si zkusit doma vyrobit jednu speciální z květu bezu. Potřebuješ velkou sklenici (nejlépe pětilitrovou), do které dáš 3 litry vody uvařené v rychlovarné konvici a 8 lžic cukru. Pořádně promíchej. Počkej, až cukrová voda vychladne a přidej šťávu z jednoho citronu, jeden dobře omytý citron nakrájený na kolečka, 10 – 15 omytých květů bezu a na špičku lžičky sušeného droždí. Na vrch lahve přidej plátýnko a dej lahev na světlé a teplé místo (ne na sluníčko!).

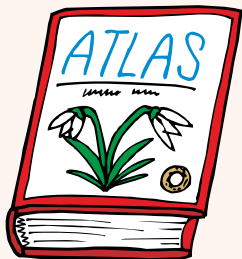
Počkej 24 hodin a poté vodu přeced' a dej do uzavíratelných lahví. Hotovou limonádu dej chladit do lednice. Limonádu musíš včas vypít. Časem se z ní může stát ocet, a to by ti nechutnalo.

Práce bylinkáře

Červen je jedním z hlavních měsíců sbírání a sušení bylinek na zimu. Sbíráme květy, listy, stonky nebo dokonce kořeny či plody. Záleží na druhu léčivé rostliny. Než ale vyrazíš na sběr bylinek, je třeba si nejdříve nastudovat, jak vypadají.

Pak můžeš vyrazit. Bylinky sbírej do plátěné tašky, aby se nezapařily. Po příchodu domů je dej sušit na temné, suché, teplé a dobře větrané místo. Dej pozor, abys bylinky nepomíchal. Při sušení bylinky kontroluj a otáčej. Po jejich usušení je dej do uzavíratelné sklenice a skladuj mimo sluneční světlo. Sklenice si čitelně popiš, abys nezapomněl, jakou bylinku ve sklenici máš.

Čajový recept na kašel

Do sítky dej květ černého bezu, květ lípy, květ heřmánku a mátu nebo mateřídoušku. Zalij vařící vodou a nech 10 minut vyluhovat. Pak dochut' a za tepla vypij.

Čajový recept na dobrou náladu

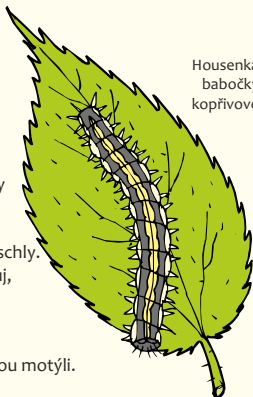
Do sítky dej list dobromyslu, list meduňky, mateřídoušku, květ levandule, květ měsíčku, květ chrpy. Zalij vařící vodou a nech 10 minut vyluhovat. Pak opět dochut' a za tepla vypij.

Zázraky z motýlího světa

Víš, jak se rodí motýli? Možná ze školy už víš, že **první je vajíčko, z něho vyleze housenka, ta se později zakuklí, a nakonec vyleze krásný motýl**. Klidně se o tom můžeš přesvědčit.

Venku na kopřivách snadno najdeš černé housenky babočky kopřivové. Natrhej si kopřivy s housenkami a doma je dej do pětilitrové lahve. Na dno dej trochu písku nebo hlíny a skleničku s vodou, do které budeš kopřivy dávat, aby neuschly. Místo víka hrdlo lahve zakryj prodyšnou látkou a zagumičkuj, aby housenky neutekly.

Když budeš housenky dostatečně krmit, časem se zakuklí. Kukly nech ve sklenici odpočívat. Nakonec se z kukulí vylíhnou motýli. **Až se vynadívaš, pusť motýly zpět do přírody.**

Housenka
babočky
kopřivové

ČERVENEC

July

7

1

2

3

7

8

9

10

14

15

16

17

21

22

23

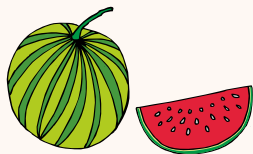
24

28

29

30

31

4

5

6

11

12

13

18

19

20

25

26

27

Když červenec
pěkně hřeje,
o vánocích
se zima zaskvěje.

Červenec je náš
nejteplejší měsíc
v roce. Červenec
se také jmenuje podle
červených plodů.
Někteří si ale myslí,
že se možná jmenuje
podle červce (hmyz),
ze kterého se vyrábí
červená barva
(karmín).

Moje poznámky:

.....

.....

.....

.....

.....

Červenec v zahradě

Do zahrady přišlo horké léto a na první pohled v ní život utichá.

Dny jsou horké a většina živočichů tráví poledne v úkrytu. Rostliny mají přes poledne povadlé listy, aby co nejméně ztrácely vodu. **V tomto období musíme často okopávat záhonky, aby se z půdy neztrácela voda.** Večer se pak rostliny zalévají, aby v noci nabraly vláhu.

Ptáci v tomto období téměř nezpívají. Většinu času věnují péči o svá mláďata, která se často už rozutekla z hnízd a pípaří z keřů nebo z nízkých stromů. Někteří už mají v hnízdech nová vajíčka a čekají, až se vylíhnou.

Během teplých večerů a nocí můžeme v trávě i ve vzduchu pozorovat zelenkavá světýlka světlušek. Samičky nemají křídla, a tak sedí v trávě a čekají, až k nim přiletí sameček. Larvy světlušek nám pomáhají bojovat proti plžům (třeba hlemýžď), kterými se živí.

Na květinových záhonech také můžeme pozorovat našeho hmyzího kolibříka, dlouhózobku svízelovou. Ta svým dlouhým sosáčkem v letu saje nektar z květů. I když tak nevypadá, patří do velké rodiny motýlů. K nám přilétá na konci jara a tráví zde celé léto. **Na podzim se dlouhózobky, které se narodily v srpnu, vypraví zase na jih. Některé letí až do Afriky.**

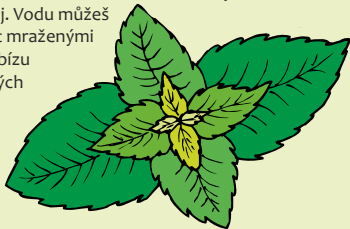

Dlouhózobka
svízelová

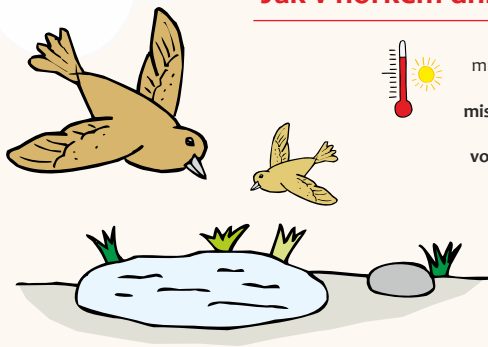

Mátové osvěžení

V horkém dni si můžeš pro osvěžení udělat jednoduchou mátovou vodu s citronem. Do džbánu nebo velké sklenice si napuť studenou vodu. Dej do ní pár čerstvých dobře omytých lístků máty, které rukou natrháš. Pak přidej pár koleček dobře omytého citronu a trochu citronové šťávy. Vše zamíchej. Vodu můžeš ještě doplnit mraženými kuličkami rybízu místo ledových kostek.
Dobrou chuť.

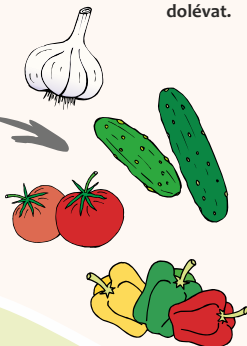
Jak v horkém dni pomoci ptákům?

Ptačím pomocníkům v zahradě může vyrobit jednoduché pítko s vodou. Stačí ti trochu větší miska pod květináč, do které dáš doprostřed větší valounky a vodu. Pítko pak v zahradě umístíš tak, aby se k němu nedostala kočka. Nejlépe někde poblíž keře, kam se ptáčky v případě ohrožení mohou schovat. Vodu v pítku je potřeba pravidelně dolévat.

Co se dělá v zahradě?

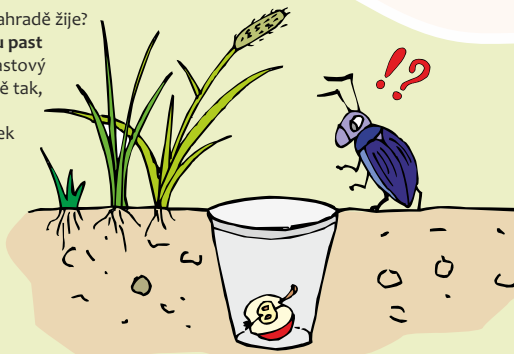
- Sbíráme semínka.
- Sklízíme a sušíme cibuli a česnek.
- Okopáváme, plejeme a zaléváme záhonky.
- Na zahradu rozmístíme ptačí pítka a pravidelně je doplňujeme.
- Sklízíme zeleninu (okurky, rajčata, česnek, papriky).
- Sklízíme ovoce (maliny, ostružiny, letní jablka, meruňky).

Jak postavit past na hmyz?

Zajímá tě, co všechno ve vaší zahradě žije?

Můžeš si postavit jednoduchou past na hmyz. Budeš potřebovat plastový kelímek, který zakopeš do země tak, aby byl okraj zároveň s hlínou. Na dno kelímku dej třeba kousek jablka. Nad kelímkem postav stříšku tak, aby do kelímku neproniklo, ale hmyz mohl pod stříškou podlézat. Past musíš pravidelně kontrolovat. Chycené živočichy si prohlédni a zase pusť na svobodu.

SRPEN

August

8

1

2

3

7

8

9

10

14

15

16

17

21

22

23

24

28

29

30

31

4

5

6

Nejsou-li
v srpnu hříby,
nebude v zimě
sněhu.

11

12

13

V srpnu na polích
zraje obilí a vrcholí
žně. Dříve se obilí
sklízelo ručně srpem.
A podle tohoto
nástroje se i měsíc
jmenuje.

18

19

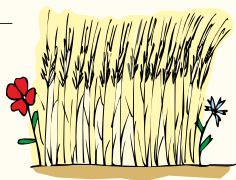
20

25

26

27

Moje poznámky:

.....

.....

.....

.....

.....

Srpen v zahradě

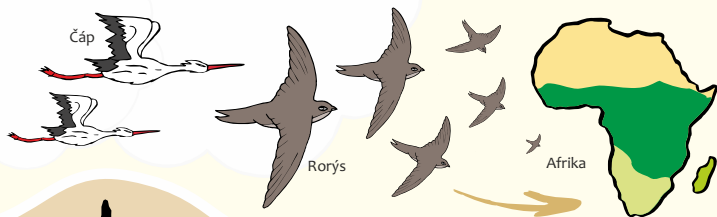

V zahradě máme plné ruce práce. Nastalo období sklizně. Je třeba vypěstovanou zeleninu a ovoce sbírat a uskladnit na pozdější dobu. Do sklizně se pustili i křečci, myši nebo hraboši. Do svých zásobárň se začali nosit různá semínka na zimu.

V trávě nám k práci po celý den hrají malí muzikanti. Jsou to cvrček, kobylka a saranče. Když si je budete chtít prohlédnout, rychle se před vámi schovají. Při troše štěstí ale můžete zahlédnout, jak tito muzikanti své hlasité písně dělají. Cvrček a kobylka třou křídly o sebe. Saranče tře svými stehny o křídla. Většina muzikantů jsou kluci, kteří cvrkáním lákají holky.

Už od června můžeme nad zahradou pozorovat tiché letce. Jsou to netopýři, kteří loví hmyz. Mají jednu zajímavou schopnost. Neztratí se a nenarazí do ničeho ani v naprosté tmě. Používají k tomu sluch. Dokáží vysílat nám neslyšitelné zvuky a ty se jim vrací zpět jako ozvěna. Díky tomu nenarazí. Jeden netopýř za noc sní 6 gramů hmyzu.

Začátkem srpna jako první odlétají rorýsi na svá zimoviště. Na konci srpna za nimi odletí i čápi.

Brambory v popelu

Při večerním opékání si ve žhavých uhlících můžeš upéct brambory. Stačí vzít středně velké brambory a celé je zahrabat do žhavých uhlíků. Pak trpělivě čekat asi 40 minut.

Brambory pak opatrně vyndej z popela. Pozor, jsou horké. Trochu je očisti a nech vychladnout. Po rozlomení můžeš vyjíst vnitřek brambory.

40 min.

Domácí repelent na komáry

V létě se zahrada jen hemží komáry, kteří tě při každé příležitosti poštípají. **Můžeš se proti nim ale bránit. Zkus třeba domácí repelent.** Stačí říct mamince o jednu malou skleničku Alpy a 30 kousků hřebíčků (koření). Hřebíčky dej do Alpy a počkej 24 hodin. Pak už se můžeš Alpou potírat. Hřebíčky nech pořád v lahvičce.

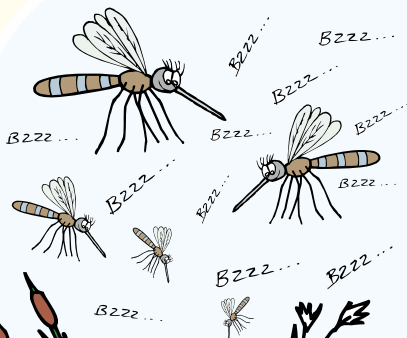
Co se dělá v zahradě?

- Sklízíme dozrávající ovoce a zeleninu.
- Můžeme vysadit ředkvičky a salát polníček.
- Sbíráme semínka květin i zeleniny.
- Vysazujeme jahodníky, řízujeme ovocné keře.
- Okopáváme, plejeme a zaléváme záhonky.

Komáři dokáží za jednu noc uletět až 10 kilometrů. Mohou také létat až 4 hodiny bez přestávky.

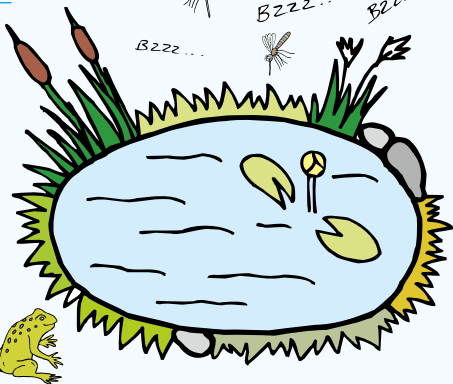
Bzzzz... **10 km**

Kde se berou komáři?

Komár je zvířátko, které asi nikdo nemá rád, právě proto, že nás štípe. **To ale jsou jen komáři holky, které krev potřebují pro svá vajíčka.** Ty pak kladou na vodní hladinu a ve vodě se z nich narodí komáři larvy. Můžeme je na zahradě potkat v jakékoliv nádobě, kde je jen trochu vody.

Vypadají jako tyčky zavěšené na vodní hladinu. Při vyrušení rychle trhavě plavou ke dnu. A co dělají kluci? **Kluci se živí nektarem z rostlin.**

ZÁŘÍ

September

9

1

2

3

7

8

9

10

14

15

16

17

Mezinárodní den
ochrany ozónové vrstvy

21

22

23

24

Začíná podzim

Den bez aut

28

29

30

4

5

6

Ozve-li se v září
hrom, bude
v zimě zavát
každý strom.

11

12

13

18

19

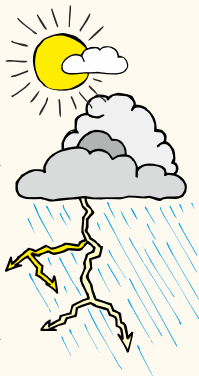
20

25

26

27

V září nás čeká krásné
babí léto, které nám
přinese poslední teplé
dny. Po nich už přijde
podzim. Koncem září
také již někteří jeleni
občas zařijí (tedy
zařvou), a proto se září
jmenuje září.

Moje poznámky:

.....

.....

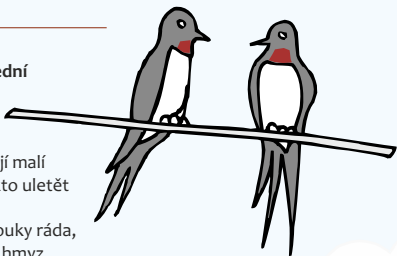
.....

.....

.....

Září v zahradě

Se zářím je spojené babí léto. Jsou to poslední dny teplého sluníčka před nastupujícím podzimem. Svůj název dostalo podle stříbrných vláken poletujících vzduchem. Jsou to pavučinová vlákna, na kterých putují malé pavoučci, hledající nový domov. Mohou takto uletět i 50 kilometrů, než se dostanou na místo, kde se zabydlí. I když většina lidí nemá pavouky ráda, jsou to užiteční pomocníci, kteří loví létající hmyz.

Protože se během září dost ochladí, některá zvířata si začínají hledat zimní úkryty. Slunéčka a zlatoočky se stěhují do našich domů, užovky a ještěrky si hledají vhodné dutiny v zemi.

V září také odlétají vlaštovky a jiřičky. Už začátkem září začnou ve skupinách sedat na drátech elektrického vedení. Pak se společně vydají na dalekou cestu do Afriky.

V druhé půlce měsíce také dozrávají jeřabiny a jiné barevné dužnaté plody na stromech a keřích. Jsou vítanou podzimní hostinou pro ptáky (drozd, kos, červenka, střízlík).

Kompot nebo křížala?

Dříve se ovoce na zimu skladovalo ve sklepech nebo se sušilo v sušárnách. Dnes si vše můžeme koupit v obchodě, a tak většinu ovoce sníme. Občas ale není na škodu si nějaké ty zásoby udělat. Pojď si tedy usušit trochu jablečných křížal. Není to žádná věda.

Omytá jablka nakrájíme na kolečka a vložíme do misky. Zalijeme je vodou smíchanou s citronovou šťávou. Po chvíli kousky jablek vyndáme a necháme okapat. Dáme sušit do sušičky nebo na sítu na topení. Správně usušená křížala je měkká a pružná, neláme se.

Nebo bys raději kompot? Tak to je ještě jednodušší.

Do hrnce na velké kusy nakrájej omyté vykojené jablko. Přidej trochu hřebíčku, celou skořici a vodu. Celé to dej vařit. Po několika minutách varu hrnec sundej z plotýnky a nech kompot trochu vychladit. Pak už si můžeš pochutnat. Pokud chceš, můžeš k jablkům před vařením ještě přidat trochu cukru.

Co se děje v kompostéru?

Kompostér je taková malá domácí továrna, kde se z rostlinných zbytků stává opět úrodná část půdy. To se ale neděje jen tak.

Pomáhá tomu spousta malých živočichů žijících v kompostu.

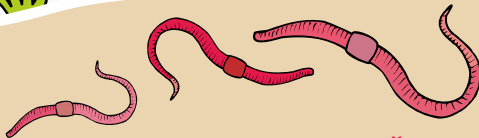
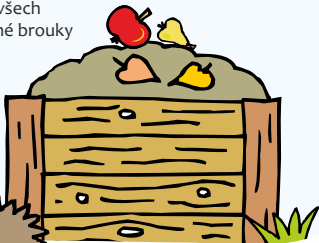
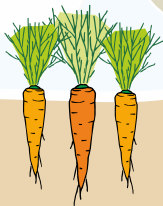
Co se dělá v zahradě?

- Sklízíme ovoce a zeleninu.
- Vyséváme zelené hnojení.
- Sbíráme ořechy.
- Ukládáme ovoce do sklepa, zavařujeme, moštujeme.
- Spadané ovoce zužitkujeme nebo ukládáme na kompost.

A koho tam vlastně můžeš najít? To je výzva pro tebe. Vezmi si lupu a lopatku a běž na průzkum kompostu. Prozkoumej, kde se nachází zatím nerozložené rostlinné zbytky, kde je již většinou tmavý kompost, a hlavně si všiměj všech obyvatel kompostu. Můžeš zde pozorovat žížaly, různé brouky a jejich larvy, hlemýžďe, chvostoskoky, stonožky nebo stínky. V kompostu se také mohou zabydlet i potkani. Ti ale nepřispívají k jeho tvorbě.

Jsem převážně hmyzožravec.
Jím hmyz, žížaly, slimáky a další
druhy plžů. Určitě nejím ovoce,
jak si většina lidí myslí.

Žížalárium

Pokud se chceš o žížalách a jejich práci v kompostu dozvědět víc, můžeš si zkusit vyrobit žížalárium. Není to nic složitého.

Vezmi si velkou lahev a postupně do ní syp vrstvu hlíny, vrstvu písku a vrstvu listů. A pak zase vrstvu hlíny, vrstvu písku a vrstvu listů. Vrstvy takto střidej, dokud nebude sklenice téměř plná. Na povrch dej několik žížal z kompostu. Sklenici pak obal černým papírem a na hrdlo dej plátno. Každý den sundej ze sklenice černý papír a podívej se, co žížaly dělají. Uvidíš jejich chodbičky, do kterých si budu listy postupně zatahovat.
Postupně ve sklenici všechno promíchají.

Až budeš s pokusem spokojen, **vypust'** žížaly zase na svobodu. Během pokusu vnitřek lahve občas poros, aby se hlína nevysušila.

ŘÍJEN

October

10

1

2

3

Světový den
hospodářských zvířat

7

8

9

10

14

15

16

17

21

22

23

24

28

29

30

31

Den UNICEF

4

5

6

Čím déle vlaštovky
u nás v říjnu
prodlévají, tím déle
pěkné a jasné dny
potrvají.

Světový den učitelů

11

12

13

18

19

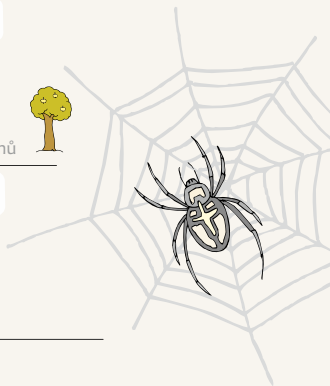
20

25

26

27

Den stromů

Moje poznámky:

.....

.....

.....

.....

.....

Říjen v zahradě

Den se krátí a v noci občas mrzne. To je pro rostliny a zvířata v zahradě signál, že se mají chystat na zimu, která přijde co nevidět.

Rostlinám začnou dozrávat poslední semínka a usychají. Stromům se barví listy a pomalu začínají opadávat. Žlutne i náš jediný opadavý jehličnan, modřín. V trávě se objeví fialové květy ocunu. Ty vykvetou a zmizí, listy k podzimním květům dorostou až na jaře.

Zvířata buď odlétají na jih za teplem, nebo se snaží co nejvíce ztloustnout, aby zimu přečkala. Mnozí si chystají zásoby jídla, jiní hledají zimní úkryt, kde by zimu v bezpečí prospali. I plži (hlemýždi) si hledají příhodný úkryt, kam zalezou. Naspodu ulity se jim udělá víčko, které je chrání před nepřízní okolí. Takto jsou schopni vydržet bez hnutí až do jara. Některým zvířatům naopak naroste zimní srst, která je světlá, aby její majitelé nebyli na sněhu hned vidět. Všichni vědí, že času už mnoho není, a tak za teplých dní vládne na zahradě čilý ruch.

Ani žádný správný zahradník neodpočívá. Je třeba porýt záhonky, uklidit starou trávu i jiné rostliny, přeházet kompost, opravit zvířecí úkryty a další a další.

Co se dělá v zahradě?

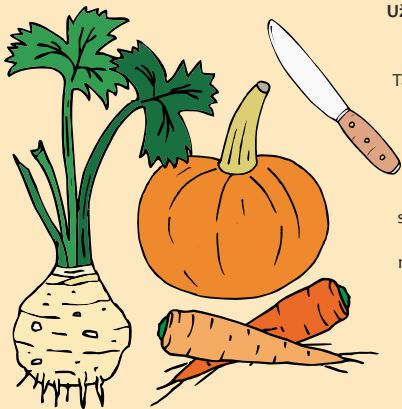
- Sadíme ozimý česnek.
- Ryjeme záhony.
- Opravíme ježkovník.
- Sklízíme kořenovou zeleninu.
- Připravujeme zimní úkryty pro zvířata.
- Vysazujeme ovocné stromy, rybíz, angrešt.

Zeleninové chipsy

Už jsi někdy jedl sušenou zeleninu? Že ne? A co jsou oblíbené brambůrky? To jsou sušené a trochu smažené brambory. Takové zeleninové chipsy si můžeš udělat i sám. Není to nic složitého.

Vezmi si **červenou řepu, celer, dýni nebo mrkev** a oloupej. Poté zeleninu nakrájej na co nejtenčí plátky. V misce si rozmíchej vodu, jablečný ocet a trochu olivového oleje. Poté dej do misky nakrájené plátky zeleniny. Nech 15 minut louhovat. Nato plátky vyrovnej na síto v sušičce na ovoce. Plátky posol a nech sušit při nízké teplotě. Maminka ti určitě poradí a pomůže. **Suš tak dlouho, dokud nebudou krásně křupavé.**

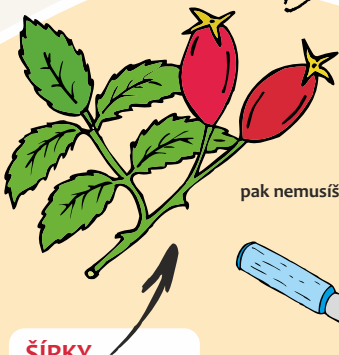
Kamarád škvor?

Ano. Škvor může být cenným pomocníkem a kamarádem v zahradě. Pomáhá nám zejména v boji proti mšicím. Mnozí se ho ale bojí, protože si myslí, že nám může prostřihnout ušní bubínek. To ale není pravda. Hroživě vypadající kleště na zadečku má na obranu nebo na vytahování a skládání křídel. A tak se bojíme zbytečně.

Škvoři v zahradě si můžeš i cíleně chovat.

Stačí jim udělat jednoduchý domeček. Vezmeš hrst slámy nebo sena a uprostřed omotáš drátem. Drát pak prostrčíš zevnitř otvorem v květináči a seno vtáhneš dovnitř. A je hotovo.

Domeček pověs tak, aby se jedna jeho strana dotýkala podkladu. V takovém domečku si můžeš škvoři a stěhovat po zahradě.

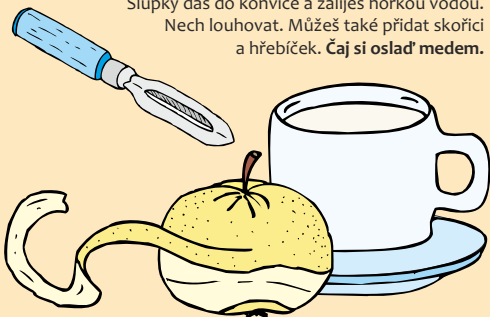
ŠÍPKY

V říjnu na keřích dozrávají červené šípky. Pokud si ho nasbíráš a usušíš, může být pro tebe v zimě významným zdrojem vitamínu C.

Slupkový čaj

Při zpracování jablek se může stát, že jablka budeš loupat. Oloupanou slupku pak nemusíš vyhazovat, ale můžeš si uvařit jednoduchý čaj.

Slupky dáš do konvice a zaliješ horkou vodou. Nech louhovat. Můžeš také přidat skořici a hřebíček. Čaj si oslad' medem.

LISTOPAD

November

11

1

2

3

7

8

9

10

14

15

16

17

21

22

23

24

28

29

30

4

5

6

11

12

13

18

19

20

25

26

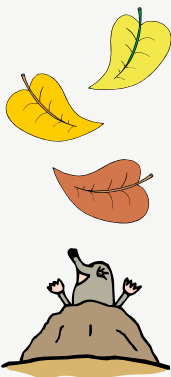

27

Když krtek
v listopadu ryje,
budou na
vánoce létat
komáři.

Tomuto měsíci dalo
jméno barevné listí,
které padá ze stromů.
Je to měsíc barevných
stromů, hromad listí,
ale také nestálého
počasí a plískanic.

Moje poznámky:

.....

.....

.....

.....

.....

Listopad v zahradě

V listopadu už padá první sníh. **Počasí je sychravé a často se objevují mlhy.** Zahrada se uložila ke spánku a je tichá. Na zahradě se začínají objevovat ptáci, kteří k nám přilétají v zimě. Patří k nim třeba brkoslav severní, čečetka, havran nebo čížek. Živí se bobulemi, semínky a někteří přilétají i na krmítko.

Už začátkem měsíce se stromy zbaví posledních listů, a i modřín odhodí žluté jehlice. Na některých jehličnatých stromech touto dobou dozrávají šišky. Semínka v nich ukrytá pak v průběhu zimy ze šišek vylupují křivky a jiní ptáci.

Zvířatům, která nemají zimní spánek, houstne srst. Bude je chránit před mrazivým počasím. Poslední ježci už také zalézají do svých zimních úkrytů a ukládají se ke spánku. Ve svých úkrytech budou teď nerušeně spát 4 až 5 měsíců.

Sojky si na podzim dělají zásoby potravy na zimu. Sbírají žaludy a ty na různá místa zahrabávají. V zimě je pak podle potřeby zase vyhrabou a snědí. **Snadno se ale může stát, že některý z žaludů nevyhrabou. Z něj pak může vyrůst nový dub i tam, kde žádné duby nerostou.**

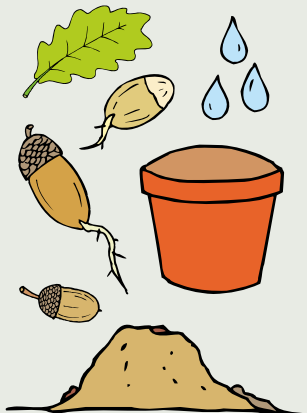
Můj strom

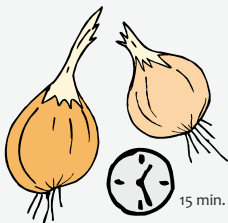
Dozrávající semena dubů nebo jiných stromů můžeš snadno posbírat a zkusit si vypěstovat svůj strom. Není to žádná věda.

Vezmi si větší květináč nebo truhlík. Do něho nasyp vrstvu kompostové hlíny s pískem. Do této vrstvy lehce zamáčkní semínka stromů. Raději jich použij víc, ne všechna ti vyklíčí. Truhlík pak dej na kryté místo na zahradě. Květináč občas vlhči, aby semínka nevyschla. Semínka musí přes zimu trochu přemrznout, aby na jaře začala klíčit. Na jaře můžeš semínko zasadit do květináče, ve kterém chceš stromek pěstovat. Pokud se ti vše podaří, budeš mít na zahradě časek svůj strom.

Co se dělá v zahradě?

- Shrabujeme listí.
- Uklízíme na zahradě.
- Opravujeme nářadí.
- Přezimující zeleninu a rostliny zakrýváme před mrazem.
- Kontrolujeme uskladněnou zeleninu a ovoce.

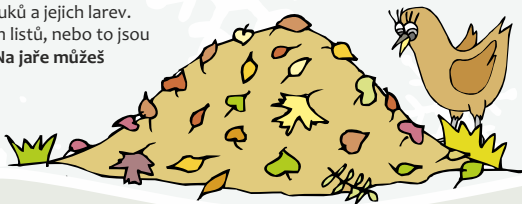
Cibule proti kašli

S podzimem a jeho sychravým počasím přichází i neduhy. Nejčastěji tě bude trápit kašel. **Na zahradě nám proti kašli vyrostl cenný pomocník, ze kterého si můžeš udělat čaj.** Vezmi dvě cibule a oloupej je. Pak je nakrájej a dej do velkého hrnku. Zalij horkou vodou a nech 15 minut louhovat. Čaj přelij přes sítko a dochut' medem. A je hotovo. Čaj je potřeba pít teplý.

Život ve spadaném listí

Premýšlel jsi někdy o tom, co se děje se vším tím listím, které na podzim spadne ze stromů na zem? **Udělej si na zahradě pozorovací pokus s listím.** Vyznač si na zemi místo (asi metr čtvereční) a nanos tam vrstvu spadaného listí. Toto místo pak během zimy až do začátku jara občas pozoruj a dívej se, jak se mění a jak se na něm listí rozkládá. Občas listí odhrábní a zjistíš, jestli tam není nějaké zvířátko. Třeba uvidíš žížaly, jak zatahují listí do země. Můžeš pozorovat ptáky, jak přehrabují hromadu a hledají zde hmyz.

Najdeš zde také hodně brouků a jejich larev. Hmyz se buď živí rozkladem listů, nebo to jsou dravci lovící ostatní hmyz. **Na jaře můžeš v hromadě najít také listy, které vypadají jako síť.** Ty si můžeš usušit a použít na výrobu přáníček.

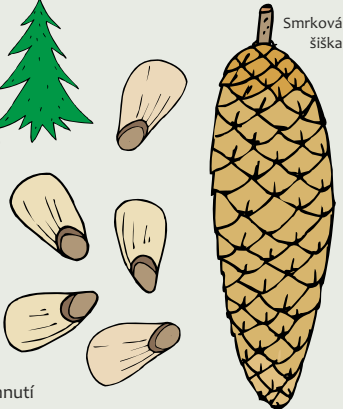

Šiška jako trezor na semínka

Jehličnaté stromy mají svá semínka ukrytá v šíškách. Tam jsou schovaná, dokud nenastane to správné počasí. Ale jaké počasí to je?

Můžeš to zjistit jednoduchým pokusem. Venku pod stromy najdi nejlépe dvě borové nebo jiné šišky. Doma je dej do misky se studenou vodou a sleduj, co se bude dít. Pokud šiška není úplně uzavřená, začne se zavírat. Trvá to asi 30 minut. Poté dej šišky na topení nebo ven na slunné místo. Šišky začnou vysychat a pomalu se otevírají. Za 1 až 2 dny se otevřou úplně. Po úplném vyschnutí a otevření šišky z ní začnou vypadávat semínka.

Smrková
šiška

PROSINEC

December

12

1

2

3

7

8

9

10

14

15

16

17

21

22

23

24

Začíná zima - zimní
slunovrat, je nejkratší
den v roce

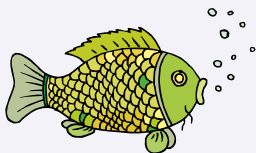
Štědrý den

28

29

30

31

4

5

6

Sv. Mikuláš

11

12

13

18

19

20

25

26

27

1. Svátek vánoční

2. Svátek vánoční

Když v prosinci
mrzne a sněží,
úrodný rok
na to běží.

V prosinci je nejkratší
den a světla si mnoho
neužijeme. Zimní
světlo je namodralé,
siné, proto možná
je prosinec prosincem.
Nebo že by se měsíc
jmenoval podle prosné
kaše, kterou dříve
lidé jedli?

Moje poznámky:

.....

.....

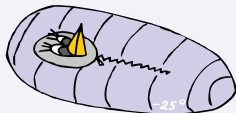
.....

.....

.....

Prosinec v zahradě

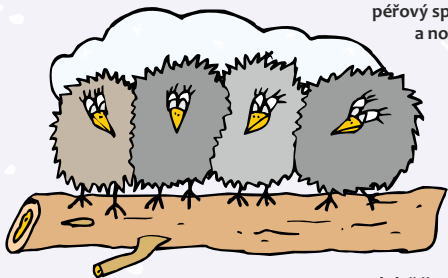
V prosinci svítí sluníčko nejméně. Dny se stále krátí a noci prodlužují. **Koncem měsíce nastává zimní slunovrat, kdy je nejkratší den a nejdelší noc.** Od tohoto dne se začíná den zase prodlužovat.

I přes den je chladno a na záhonech občas leží sněh. Po ránu bývá na stromech jinovatka nebo námraza. Zvířátka v zahradě opouští své úkryty málo. Ven se vydávají jen za potravou a pak se hned vrací zpět. **Vše odpočívá a těší se na jaro.**

Pod napadlým sněhem se prohání myši a hraboši, kteří si zde udělali úplné bludiště tunelů. Hledají si tu hlavně potravu. Po odtání sněhu jsou jejich cestičky ještě dlouho patrné.

Ptáci se po studené noci ráno na větvích vyhřívají ve slunečních paprscích. **Během zimních nocí se pořádně načepýří a vypadají jako kuličky. Mají kolem sebe z peříček takový**

peřový spacák, do kterého si schovají i zobák a nohy. Když je hodně zima, někteří mají

pěvci na noc vytváří spací skupinu několika ptáčků a vzájemně se zahřívají. I tak v noci hodně vyhladoví, protože na vytváření potřebného tepla spotřebují své zásoby tuku v těle. Proto si musí shánět potravu každý den, aby neumrzli.

My jim můžeme hodně pomoci, když jim budeme do krmítka sypat semínka.

Stromeček pro zvířátka

Kolem Vánoc můžeš zvířátkům nazdobit stromeček. Nebudeš tam ale věšet lesklé vánoční ozdoby. Zvířátkům tam pověsis něco dobrého na přilepšenou. **Nachystej si všelijaké dobroty jako jablka, lojové koule, mrkev, kukuřici, klasy prosa nebo jádra ořechů.** Navaž je na provázek, pomocí kterého pak dobroty na stromek přivážeš. **Nezapomeň ozdoby pověsit do různých výšek, aby na ně všichni návštěvníci dosáhli.**

Co se dělá v zahradě?

- Kácíme stromy a keře.
- Zřídíme krmítko pro ptáky.
- Sklízíme zeleninu kapustu nebo špenát.
- Pěstujeme petržel v květináči na nat'.
- Na parapetu pěstujeme bylinky v květináči.
- Čistíme nebo vyrábíme nové ptačí budky nebo hmyzí hotely.

Léčivý dárek

Pokud znáš někoho, kdo chová včely, můžeš mu říct o trochu včelího vosku a propolisové tinktury. Z toho pak můžeš pro maminku nebo babičku vyrobit léčivou pomádu na rty.

Najdi nějaké staré nepotřené obaly na pomádu (třeba od jeleního loje). Pořádně je umyj v horké vodě s jarem a potom nech usušit. **Popros maminku o pomoc při vaření ve vodní lázni.** Do malého hrnce dej vodu a přiveď k varu. Do vody pak vlož plechovku nebo nádobku, ve které budeš vosk rozpouštět. Dej do nádobky 12 gramů rostlinného oleje (třeba olivového nebo slunečnicového), 4 gramy včelího vosku a pár kapek propolisové tinktury. Vše míchej lžičkou, dokud se vosk nerozpustí. **Pak směs nalij do obalu na pomádu a nech pořádně ztuhnout.**

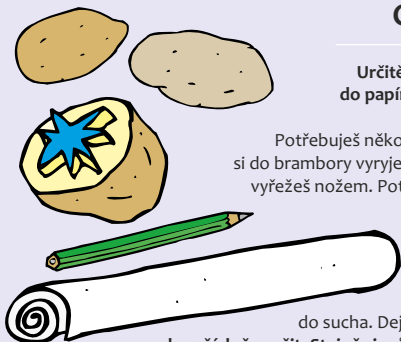
Včelí
vosk

Originální vánoční papír

Určitě každého potěší, když svůj dárek zabalíš do papíru, který jsi sám vyrobil. Tady máš návod na jeho snadnou výrobu.

Potřebuješ několik brambor. Bramboru rozpůlíš a tužkou si do brambory vyryješ tvar budoucího razítka. Pak ho opatrně vyřežeš nožem. Poté si nachystáš čistý obyčejný balicí papír, nebo jiný, který chceš zdobit, a temperové barvy. Razítko opatrně namáčeš do barvy a obtiskuj dle fantazie na papír. Pokud chceš jinou barvu, bramboru omyj a utři do sucha. Dej pozor, abys se nezamazal. **Hotový papír nech pořádně usušit. Stejně si můžeš natisknout i své jmenovky na dárky.**

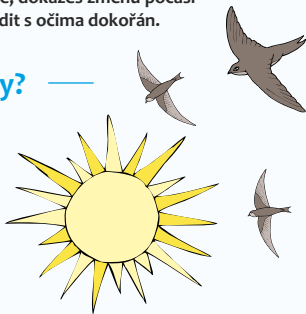

Určování počasí

Na procházkách tě může snadno překvapit, že se rychle změní počasí. Když se ale budeš pozorně dívat kolem sebe, dokážeš změnu počasí předpovědět. Stačí se naučit pár věcí a chodit s očima dokořán.

Jak poznat, že bude hezky?

- Mravenci vynášejí kukly na mraveniště.
- Ráno je velká rosa.
- Žáby večer skřehotají.
- Ptáci lovící hmyz létají vysoko.
- V noci jsou měsíc a hvězdy jasné.
- Kouř z ohně stoupá vzhůru.
- Pohled do dálky je zamlžený.
- V noci je výrazně chladněji než ve dne.
- Pavouci pomalu spřádají své pavučiny.
- Listy ostružin a kapradin se otáčejí dolů.
- Po západu slunce je nebe purpurově červené, červánky jsou vysoko na nebi.

Jak poznat, že se zhorší počasí nebo bude pršet?

- Květy pampelišek a měsíčku zahradního se zavírají, i když je hezky.
- V noci nejsou hvězdy jasné a kolem měsíce je zamlžený kruh.
- Hmyz létá nízko, bodavý hmyz více bodá.
- Ryby vyskakují z vody a loví nízko letící hmyz.
- Zapadající slunce je tmavě žluté až oranžové.
- Listy kapradin a ostružin se otáčejí nahoru.
- Jsou cítit různé pachy (třeba kanál).
- Tráva je večer suchá, není rosa.
- Mravenci nevyhlížejí z mraveniště.
- Ptáci lovící hmyz létají nízko.
- Kouř z ohně se drží při zemi.
- Vítr začne znenadání sílit.
- Je vidět pěkně do dálky.

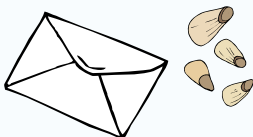

Pro radost i poučení

Každý z nás rád něco sbírá. Ať už to jsou hrací karty, sloni či obaly od žvýkaček. Co takhle si ale založit sbírku, která ti kromě radosti bude přinášet i poučení! Sbírat se dá cokoliv. Můžeš sbírat třeba semínka, stopy, pavučiny nebo otisky kůry a listů. Níže najdeš tři tipy na sbírky.

Sbírka semen

Semínka rostlin, které se ti líbí, si nemusíš kupovat v obchodě. Můžeš si je nasbírat sám. Semínka se sbírají z odkvetlých zaschlých květů. Je dobré je sbírat za teplého slunečného dne. Předem si na semínka nachystej malé papírové obálky nebo sáčky. Pak stačí vyrazit ven. Z vybraného květu semínka „vysyp“ do obálky a obálku zavři. Napiš si na ni tužkou název rostliny, ze které jsi semínka posbíral. Semínka musí z květu vypadávat sama. Tak se pozná, že jsou zralá. Doma dej obálky třeba do krabice od bot a ulož je na suché chladné místo. **Na jaře si pak můžeš semínka zasít.**

Sbírka peří

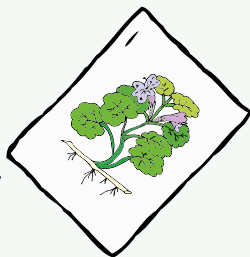
Můžeš si udělat sbírku ptačích per, která najdeš na zahradě a v okolí.

Nalezená pírka očisti a urovnej starým kartáčkem na zuby. Pak můžeš pírka pomocí tenkých proužků papírové pásky nebo izolepy lepit na tvrdý papír. Ke každému pírkou si napiš, ze kterého ptáčka pochází, a kdy a kde jsi ho našel. **Papíry s pírkou si skládej do krabice, do které dáš i tabletu proti roztočům a molům.**

Založ si sešit s herbářem

Při procházkách za teplého slunného počasí si můžeš nasbírat různé rostliny k vylisování. **Po příchodu domů každou rostlinu zvlášť pěkně rozlož mezi dva savé papíry. Pak je seskládej na sebe.** Prokládej je dalšími savými papíry. Nakonec hromádku zatiž velkými knihami. Nech 14 dní sušit. Suché rostliny můžeš pomocí tenkých proužků papírové izolepy vlepit do velkého sešitu. **Ke každé rostlině si napiš její název, místo a datum sběru, případně nějakou zajímavost.**

Vydal: Dům dětí a mládeže Uherské Hradiště

Rok vydání: 2017

Náklad: 500 ks

Textová příprava: Mgr. Lenka Pavelčíková

Ilustrace, grafická úprava a sazba: Mgr. Petr Pavelčík

Tisk: Tisk Sarpet s.r.o.

ISBN 978-80-270-2163-5

Vydáno v rámci projektu „Zahrada plná dobrodružství“,
který v roce 2016 finančně podpořil Zlínský kraj. Děkujeme.

Přírodovědné centrum
při DDM Uh. Hradiště

